

АРХИВНИТЕ ДОКУМЕНТИ
ЗА ПРОФ. НИКОЛАЙ ГЛУБОКОВСКИ
Кина Станева - Научен архив - БАН

Фондовете на Научния архив на Българската академия на науките съхраняват интересни документи от и до руския богослов и църковен историк, патриарх на православно академично богословие в България и дописен член на БАН проф. Николай Никанорович Глубоковски.

Роден духовник, преминал през всички изпитния на своето време, професор Глубоковски бързо достига заслужено признание като един от най-авторитетните богослови в Европа и Америка. Още с първите стъпки при дипломирането си в Московската духовна академия той е високо оценен от международната православна общност за дисертацията си “ Блажени Теодорит, епископ Кирски”, а вече като

доктор по богословие в Санктпетербургската духовна академия от 1898 год. слага началото на задълбочените системни изследвания на апостолските жития. Основният труд на Глубоковски, тритомното му изследване с повече от 2300 страници “Благочестието на Св. Ап. Павел според произхода и същността му” е наречен от специалистите енциклопедия на знанията по въпроса. Изключително активен църковно-обществен и екуменически деец, той участва в преустройството на духовните училища, а като член на Предсъборното присъствие на Руската православна църква, на Лондонското библейско дружество, като заместник-председател на Православното палестинско дружество и други научни институции, поддържа контакти с много чуждестранни учени-богослови, превежда произведенията им на руски език, участва в международни конференции, чете лекции в чужбина. Той е един от инициаторите и на открития през 1925г. Свето-Сергиевски православен богословски институт в Париж.

Проф. Глубоковски пристига в България през 1923 год. по покана на Софийския университет заедно със съпругата си Анастасия Глубоковская да чете лекции по богословие и Св. Писание на Новия Завет в току-що създадения Богословски факултет.

Във фонда на Васил Златарски¹ се съдържат пет архивни единици, свързани с името на проф. Глубоковски. Това са четири писма, писани в периода от 1924 год. до края на 1926 год. от проф. Глубоковски до проф. В. Златарски, по това време ректор на Софийския университет и една фотография. Най-ранното писмо на проф. Глубоковски от 1924 год. е по езикови въпроси и по-конкретно по разясняването на гръцкия глагол „Трй(с)Ярфщ”. В останалите изпраща приложено съобщение за цитиране на т. I, ч. 2 от „История на българската държава през средните векове” от проф. В. Златарски във френското списание „Revue d'histoire eclesiastique”, цитат от „Обща църковна история” на Н. Попович и брошурата „Суждения г. проф. Мих. Поскова с Болгарии и некоторых болгарских учреждений и деятелях по эго письмам к профессору Н. Глубовскому”. В последното от писмата си Глубоковски описва състоянието на Богословския факултет през 1926 год. На фотография от 1925 год. двамата учени са заедно с други лица пред Френския институт в София. Проф. Глубоковски е четвърти от ляво, в цял ръст, в цивилно облекло.

Интересни за проучване материали се съдържат и във фонда² на Варненския и Преславски митрополит Симеон. Съдържателна е преписката между митрополит Симеон и проф. Глубоковски от 15 бр. писма в ръкопис. Периодът включва времето още от първия ден на пристигането на проф. Глубоковски в България на 4 юли 1923 год. до последните дни на 1928 год.

Писмата съдържат основно размяна на поздравления и благопожелания по повод различни православни празници. Стилът на писане на проф. Глубоковски е много пестелив,

Проф. Николай Глубоковски, проф. Васил Златарски и др. пред Френския институт в София (Проф. Глубоковски – четвъртия отляво), 7 юни 1925 г., НА – БАН

на места почти телеграфен, за разлика от този на митрополит Симеон, но и много откровен, дори доверителен.

Проф. Глубоковски разказва вълнуващо и чисто по човешки споделя както здравословните си проблеми, така и притесненията си доколко неговото присъствие в България ще помогне за духовното ѝ равновесие. Тревожна и напрегната е атмосферата не само в Богословския факултет по това време, но и в цялата страна. Много скоро обаче, със сигурност не на последно място и заради неотменната и категорична подкрепа на митрополит Симеон, проф. Глубоковски вече гори в надеждите и действията си за истинско академично богословие и духовно просвещение не само за младите българи, но и за всичките „духом и кръвом“ братя...

Писмата носят ценна информация не само от чисто битийно естество, надяваме се, ще предизвикат интерес у изследователите с оценката и на двамата автори най-вече на политическия и духовен климат в България в началото на 30-те години на миналия век.

В същия фонд се съхранява и циклостилно копие³ на статия на проф. Глубоковски под заглавие „За реформата на календара и за пасхалията“. Статията (18 машинописни листа) е датирана от м. юли 1924 год., т.е. година след пристигането му в българската столица и по информация върху принадлежащия към нея плик е представена на нарочна комисия по същия въпрос към Св. Митрополия. Съдържанието е развито в четири части: Въведение, I, II и III част, като са правени множество допълнения или разяснения в скоби, някои ръкописни. Посочените източници са дадени различно, вътре в текста и под линия, като там също са правени авторски допълнения в ръкопис. Статията е преведена на български език и се форматира в зависимост от нивото на своя адресат — екуменическото братство, руското емигрантство или само българския читател. Можем да предположим, че преподавателят по богословие е включил и материали от лекциите си, поради което позицията му по въвеждането на новия стил на църковно летоброене е станал достояние на неговите студенти много преди окончателното оформяне на текста.

Живеейки дълги години в емиграция, но никога извън общото културно пространство, проф. Глубоковски не е могъл по никакъв начин да остане встрани не само от ожесточените теологически сблъсъци по въпроса за новия и стария стил, но и от все по-настъпателното в цял свят подмяне на Юлианския календар с новия Григориански. Още с пристигането си във Финландия в средата на 1921 год., той изразява по най-категоричен начин позицията си по необходимостта от въвеждането на новия календарен стил за православната финландска църква. По това време вече е отминал Всерусийският Църковен събор (1917-1918), който издава постановление за строго придържане към стария стил при църковното времеизчисление, но православният свят не остава дълго спокоен.

През 1923 год. е свикан конгрес от патриарх Мелетий Всеpravославния в Константинопол, където се взема решение да се премине към новия стил, но то е отхвърлено от народа. Натискът на западното духовенство продължава и следващият Константинополски патриарх, Григорий VII, въвежда през 1924 год. новия стил за неподвижните празници, оставяйки временно, до свикването на Вселенски събор, празнуването на Пасхата и свързаните с нея църковни празници по старата пасхалия. Под влиянието на Константинополската патриаршия и Румънската църква въвежда новия стил за неподвижните празници. Но източните патриарси на Александрийската, Антиохийската и йерусалимската Църква, в съгласие със свещените събори на своите патриаршии, решително отхвърлят взетото решение за промяна. Също така отрицателно до този момент се отнасят към грамотата на патриарх Григорий за въвеждането на новия стил от 10 март 1924 год. и всички останали православни църкви.

Проф. Глубоковски отново и в тези години, когато е вече в България, продължава да отстоява тезата, че трябва да се гледа винаги критично на прибързаните и спорни становища по църковните въпроси: „... А за Църквата календарът е регулатор на църковния живот, гдето всичко трябва да бъде „благообразно и по чину“⁴. Никакви произволни новизми и чисто лаически изменения тук са недопустими, за да не става църковно разстройство...”.

Анализирайки протичащите сложни процеси в православната църква, той подкрепя изводите си с научно-историческите доводи на най-авторитетните богослови за това време. И до днес респектират философско-логическите и чисто математически разсъждения в полза на Юлианския календар и обвързаността му с разпределянето на християнските празници и най-вече на Пасхата, на професорите от Московската Духовна академия Дмитрий Фьодорович Голубински и Дмитрий Александрович Лебедев, както и на професорите от Санктпетербургската духовна академия Василий Василиевич Болотов и Иван Иванович Соколов.

За Болотов, който е представител през 1899-1900 год. на Св. Синод на Руската Църква в учредената при Руското астрономическо общество Комисия по въпроса за стария и новия календар⁵, Глубовски пише, че този „...авторитет от първи ранг със свършена непоколебимост се изказва в полза на Юлианския календар”, използвайки научно-астрономически и църковно-канонически данни, а прочетения трактат от проф.Соколов пред същата комисия по-късно, произвежда такова впечатление върху нейните членове, „...че те искаха съвсем да прекратят по-нататъшните занятия.” Без да правим пространен анализ на съдържанието на статията, което и не е наша задача, само ще отбележим, че по-нататък авторът се спира на позициите на междуцърковните православни общности, на формите и средствата, с които те също отстояват запазването на стария Юлиански календар.

Не на последно място проф. Глубоковски прави и кратък коментар на състоянието на „църковното и тайнствено взаимоотношение” между българската и гръцката църкви, макар и под черта, познавайки процесите от българска територия още по-добре.

Позицията на проф. Глубоковски по въпроса за въвеждането на Григорианския календар е цитирана пред широк форум за първи път на Московското Всеpravославно съвещание през 1948 год. от Светител Серафим, архиепископ Богучарски, Софийски чудотворец, в доклада му “За новия и стария стил”.

Изключително продуктивен в своята научна и църковно-обществена дейност, проф. Глубоковски е автор на около 40 крупни изследвания и множество статии, които са обект на научен интерес и досега. Надяваме се, че съхраненото документално богатство в Научния архив на БАН ще има свой собствен принос в по-нататъшното проучване и популяризиране на неговите трудове.

1Ф. 9к, оп.1-2, а.е. 2820, 1667, 1701, 2053 и 3045

2Ф. 144 к, оп.1, а.е. 312

3 Ф 144, оп. 1, а.е. 159

4 Ф 144, оп. 1, а.е. 159, с. 1-3

5 Ф 144, оп. 1, а.е. 159, с. 10